

Kohtuasi C-36/23

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

25. jaanuar 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Finanzgericht Bremen (Bremeni maksukohus, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

19. jaanuar 2023

Kaebaja:

L

Vastustaja:

Familienkasse Sachsen der Bundesagentur für Arbeit

Põhikohtuasja ese

Sotsiaalkindlustus – Määrus (EÜ) nr 883/2004 – Artikkel 68 – Perekülvitiste maksimine – Ühe vanema elukoht teises liikmesriigis – Asjaolu, et see vanem ei ole lapsetoetust taotlenud – Asjaolu, et teine vanem on lapsetoetust taotlenud – Tagajärjed

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimused

1. Kas määruse (EÜ) nr 883/2004 artikli 68 kohaselt võib Saksamaa lapsetoetust viitega sellele, et esmajärjekorras on õigus saada lapsetoetust teises liikmesriigis, tagantjärele osaliselt tagasi nõuda, isegi kui teises liikmesriigis ei ole lapse eest perekülvitist määratud ega makstud ja seda ei tehta ka edaspidi, mistõttu on summa, mis jääb Saksa õiguse alusel hüvitise

saamiseks õigustatud isikule, lõppkokkuvõttes väiksem kui Saksa lapsetoetus?

2. Juhul kui vastus esimesele küsimusele on jaatav:

Kas vastuse andmisel küsimusele, millistel alustel peavad hüvitisi maksuma mitu liikmesriiki määruse (EÜ) nr 883/2004 artikli 68 tähenduses, või mille tõttu tekivad kooskõlastamist vajavad õigused, tuleb lähtuda hüvitise saamise tingimustest, mis on sätestatud riigisisestes õigusnormides, või sellest, millistel asjaoludel kohaldatakse asjaomaste isikute suhtes määruse (EÜ) nr 883/2004 artiklite 11–16 kohaselt vastavate liikmesriikide õigusakte?

3. Juhul kui on tähtis, millistel asjaoludel kohaldatakse asjaomaste isikute suhtes määruse (EÜ) nr 883/2004 artiklite 11–16 kohaselt vastavate liikmesriikide õigusakte:

Kas määruse (EÜ) nr 883/2004 artiklit 68 koostoimes artikli 1 punktidega a ja b ning artikli 11 lõike 3 punktiga a tuleb tõlgendada nii, et isiku töötamisest või tegevusest füüsilisest isikust ettevõtjana teises liikmesriigis või olukorrast, mida peetakse sotsiaalkindlustust käsitlevate õigusaktide alusel sellise tegevusega samaväärseks, tuleb lähtuda siis, kui teise liikmesriigi sotsiaalkindlustusasutus kinnitab, et asjaomane isik on kindlustatud „põllumajandustootjana“, ja sealne pädev asutus, kes vastutab perehüvitiste maksmise eest, kinnitab töötamist, isegi kui asjaomane isik väidab, et kindlustus on seotud üksnes põllumajandusmaana registreeritud talu omandiõigusega, kus tegelikult põllumajandustegevusega ei tegeleta?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (edaspidi „määrus nr 883/2004“), eelkõige artikli 1 punktid a ja b, artiklid 11–16 ja artikkel 68

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord (edaspidi „määrus nr 987/2009“), eelkõige artiklid 59 ja 60

Viidatud riigisisised õigusnormid

Tulumaksuseadus selles osas alates uuesti sõnastatud tulumaksuseaduse avaldamisest 8. oktoobril 2009 (*Bundesgesetzblatt* (edaspidi „*BGBl.*“) I osa, 2009, nr 68, lk 3366–3465) muutmata redaktsioonis (*Einkommensteuergesetz*, edaspidi „*EStG*“), eelkõige § 31 kolmas lause, § 32 lõike 1 esimese lause punkt 1

ja lõige 3, § 62 lõike 1 esimene lause, § 63 lõike 1 esimene ja teine lause, § 70 lõike 2 esimene lause

Maksuseadustik selles osas alates uuesti sõnastatud maksuseadustiku avaldamisest 1. oktoobril 2002 (BGBl. I osa, 2002, nr 72, lk-d 3866–3953) muutmata redaktsioonis (Abgabenordnung, edaspidi „AO“), eelkõige § 37 lõige 1 ning lõike 2 esimene ja teine lause

Kohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Pooled vaidlevad lapsetoetuse määramise osalise tühistamise ja pärast seda vaidlusaluse ajavahemiku eest 2019. aasta juulist kuni 2020. aasta septembrini enamakstud lapsetoetuse tagasinõudmise üle.
- 2 Kaebaja on Poola kodanik, kes töötab juba mitu aastat töölepingu alusel Saksamaal. Tema 2008. aastal sündinud laps ja naine (lapse ema) elavad ühises leibkonnas Poolas.
- 3 Kaebaja taotles oma naise nõusolekul 22. veebruaril 2016. aasta kirjaga Saksamaa asutustelt lapsetoetust oma lapse eest. Selleks esitas ta tõendi selle kohta, et töötab töölepingu alusel Saksamaal, ja märkis, et tema Poolas elav abikaasa ei tööta.
- 4 Vastustaja määras 27. oktoobri 2016. aasta otsusega kaebajale lapsetoetuse ajavahemikuks 2014. aasta oktoobrist kuni 2026. aasta juulini. Põhjenduseks märgiti, et kaebaja töötab Saksamaal ja esitatud tõendi kohaselt kehtib tema suhtes piiramatut maksukohustus. Kuna teine vanem lapse elukohariigis ei tööta, on kaebajal Saksamaal esmajärjekorras õigus saada lapsetoetust töötamise ajal.
- 5 Kaebajale saadeti 16. aprillil 2019 vastamiseks „Küsimustik lapsetoetuse saamise õiguse kontrollimiseks“. Kaebaja tagastas selle küsimustiku täidetuna. Selles märkis kaebaja, et tema naine ei ole iseenda tööandja ega tööta töölepingu alusel. Enda kohta esitas ta tööandja väljastatud tõendi, mille kohaselt ta töötab Saksamaal alates 1. jaanuarist 2016.
- 6 Vastustaja palus 6. augusti 2019. aasta taotluses Poolas teavet kaebaja naise töötamise ja Poola perehüvitiste saamise õiguse kohta.
- 7 Vastustaja sai 5. oktoobril 2020 Pomorze vojevoodkonna Gdański büroo (Poola teabeasutus) 28. septembri 2020. aasta vastuse, mille lahtris 4.1 oli esitatud järgmine teave: „[Lapse ema] töötab alates 28. septembrist 2006 kuni praeguseni (põllumajandustootjate sotsiaalkindlustus – KRUS). Alates 1. novembrist 2013 kuni praeguseni ei saa [lapse ema] pere- ja vanemahüvitisi 500+. [Lapse ema] on teatanud, et ei soovi taotleda pere- ja vanemahüvitisi 500+.“
- 8 Vastustaja tühistas seepeale 7. oktoobri 2020. aasta otsusega lapsetoetuse määramise alates 2020. aasta oktoobrist Poolas seadusega ettenähtud perehüvitiste summa ulatuses EStG § 70 lõike 2 kohaselt.

- 9 Poolale saadetud 7. oktoobri 2020. aasta „taotluses otsustada pädevuse üle“ palus vastustaja, viidates 4. juulil 2019 laekunud taotlusele ning asjaolule, et lapse isa töötab Saksamaal ja lapse ema töötab Poolas, järgmist: „*Palun kontrollige taotluste võrdsustamise raames õigust perehüvitistele ja hüvitistele 500+ alates 2019. aasta juulist.*“
- 10 Vastusena taotlusele saatis Poola teabeasutus 17. detsembril 2020 kaebaja naise kohta andmed, mis sisaldasid järgmist lisateavet: „*[Lapse ema] töötab alates 28. septembrist 2006 kuni praeguseni (põllumajandustootjate sotsiaalkindlustus – KRUS). Alates 1. juulist 2019 kuni praeguseni ei saa [lapse ema] pere- ja vanemahüvitisi 500+. [Lapse ema] on teatanud, et ei soovi taotleda pere- ja vanemahüvitisi 500+.*“
- 11 Vastustaja tühistas 6. jaanuari 2021. aasta otsusega, mis on käesoleva menetluse ese, lapsetoetuse määramise ajavahemiku eest 2019. aasta juulist kuni 2020. aasta septembrini Poolas seadusega ettenähtud perehüvitiste summa ulatuses EStG § 70 lõike 2 kohaselt ja nõudis tagasi selle ajavahemiku eest enammakstud lapsetoetuse summas 1674,60 eurot.
- 12 Kaebaja taotles 22. jaanuari 2021. aasta kirjaga otsuse muutmist, kuna tema ja ta naine ei ole alates 2019. aasta juulist kuni praeguseni saanud perehüvitisi Poolas.
- 13 Seda kirja käsitas vastustaja 6. jaanuari 2021. aasta otsuse peale esitatud vaidena ja jättis selle vaide 2. veebruari 2021. aasta otsusega põhjendamata tõttu rahuldamata.
- 14 Kaebaja esitas 2. märtsil 2021 kaebuse lapsetoetuse määramise osalise tühistamise ja tagasinõudmise peale.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 15 Põhjenduseks märgib kaebaja, et tema naine (lapse ema) ei tööta ja tal ei ole sissetulekut. Tema naine ei ole registreeritud töötu ega töötisijana ning tema vanemad on tema nimele kandnud talu, et neil oleks võimalik saada pensioni. Talu omandiõigus hõlmab kindlustust Poola põllumajandustootjate sotsiaalkindlustussüsteemis KRUS. See kindlustus ei sea tingimuseks tegevust iseendale töandjaks oleva põllumajandustootjana ja on seotud üksnes sellega, et talu, milles ei tegeleta põllumajandustegevusega, on registreeritud põllumajandusmaana. Kuna tema naisel puudub sissetulek, maksab kaebaja kindlustusmaksleid KRUSile. Lapsetoetust kõnealuse ajavahemiku eest ei ole tema naine Poolas saanud ega taotlenud. Lapsetoetuse maksmiseks on seetõttu eelisjärjekorras pädev Saksamaa.
- 16 Vastustaja vaidleb kaebusele vastu põhjendusega, et kaebajal on küll põhimõtteliselt õigus saada EStG § 62 lõike 1 alusel Saksamaa lapsetoetust oma lapse eest, kelle elukoht on Poolas. Samal ajal on tema naisel siiski õigus saada

lapse eest välisriigi perehüvitisi Poolas. Seda seetõttu, et alates 2019. aasta juulist makstakse Poolas 500+ hüvitist alla 18-aastastele lastele olenemata sissetulekust.

- 17 Nõuete konkurents tuleb vastustaja hinnangul lahendada Euroopa Liidu koordineerimisaktide alusel. Selle kohaselt on määrava tähtsusega, kas asjassepuutuvad isikud töötavad asjaomastes riikides või saavad seal pensioni, või tuleneb õigus perehüvitistele üksnes elukohast (määruse nr 883/2004 artiklid 67 ja 68, Euroopa Liidu sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise halduskomisjoni (edaspidi „halduskomisjon“) 12. juuni 2009. aasta otsus F1). On tõsi, et kaebaja töötab või tegeleb sellega samaväärse tegevusega halduskomisjoni 12. juuni 2009. aasta otsuse F1 tähenduses. Kuna ka tema naine töötab siiski lapse elukohariigis Poolas või tegeleb sellega samaväärse tegevusega, on eelisjärjekorras õigus saada perehüvitisi selles riigis (määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 1 punkti b alapunkt i). Õigus saada Saksamaa lapsetoetust peatatakse seetõttu välisriigi perehüvitise summa ulatuses. Välisriigi perehüvitised on väiksemad kui lapsetoetus, mida maksavad Saksamaa asutused. Seetõttu on õigus saada alates 2019. aasta juulist kuni 2020. aasta septembrini lapsetoetust summas, mis vastab nende summade vahele, ja lapsetoetuse määramist tuleb muuta nii, et makstakse üksnes nende summade vahe.
- 18 Asjaolu, et hüvitist ei ole Poolas taotletud ega makstud, ei vii selleni, et täies ulatuses lapsetoetust tuleb maksta Saksamaal. Poolast saadud teabest nähtub, et kaebaja naine on seal teatanud, et ei soovi taotlusi esitada. Ainult seetõttu ei ole Poolas tehtud otsust hüvitise saamise õiguse kohta. Lapsetoetuse maksmata jätmiseks EStG § 65 lõike 1 esimese lause kohaselt on aga piisav, et hüvitist tuleks vastava taotluse esitamisel maksta.
- 19 Küsimuse puhul, kas lapse ema töötab Poolas, peavad Saksamaa asutused ja kohtud põhimõtteliselt arvesse võtma välisriigi kindlustusasutuse tõendit, mis kinnitab kindlustuse olemasolu. Seetõttu tuleb Poola teabeasutuse esitatud teabe põhjal lähtuda sellest, et lapse ema töötab.
- 20 Lapsetoetuse tagasimaksmise kohustus tuleneb AO § 37 lõikest 2. Selle kohaselt tuleb hüvitist tagastada, kui see on makstud ilma õigusliku aluseta. See on käesolevas asjas nii, kuna õigus saada lapsetoetust puudus ja lapsetoetuse määramine on seetõttu selles osas tühistatud.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 21 Saksa õiguse kohaselt tuleb lapsetoetuse määramine EStG § 70 lõike 2 esimese lause kohaselt tagasiulatavalt tühistada, kui lapsetoetuse saamise ajal on lapsetoetuse saamise seisukohast olulised asjaolud muutunud nii, et lapsetoetuse saamise tingimused on ära langenud. Enammakstud lapsetoetus tuleb saajal seejärel AO § 37 lõike 2 kohaselt tagasi maksta.
- 22 Kaebaja vastab – mille üle ei ole poolte vahel vaidlust – Saksa õiguse kohaselt vaidlusalusel ajavahemikul lapsetoetuse saamise tingimustele oma lapse eest, kes

- elab koos lapse emaga Poolas. Lapsetoetuse maksid Saksamaa asutused esialgu täies ulatuses välja. Alles lapsetoetuse saamise ajal muudeti Poola õiguslikku olukorda nii, et Poola asutused maksavad vanemahüvitist alates 2019. aasta juulist ka esimese lapse eest, olenemata sissetulekust, kuni tema 18-aastaseks saamiseni (vt Poola 11. veebruari 2016. aasta seadus lapse kasvatamiseks ettenähtud riiklike toetuste kohta (muudetud 26. aprilli 2019. aasta muutmiseseadusega) artikli 4 lõiked 1 ja 2 ning artikli 5 lõige 1).
- 23 Poola perehüvitisi ei ole aga praeguseni määratud ega makstud, kuna lapse ema on teatanud, et ei soovi taotlust esitada. Pealegi tuleneb Poola 11. veebruari 2016. aasta seaduse lapse kasvatamiseks ettenähtud riiklike toetuste kohta (muudetud 26. aprilli 2019. aasta muutmiseseadusega) artikli 18 lõigetest 1 ja 2 ning artikli 21 lõikest 3, et Poola perehüvitisi makstakse igal aastal ja mitte tagasiulatavalt ning taotluse saab esitada alles alates 1. aprillist järgmise ajavahemiku kohta 1. juunist kuni 31. maini. Poola asutus ei oleks enam saanud määrata perehüvitisi vaidlusaluse ajavahemiku eest 2019. aasta juulist kuni 2020. aasta septembrini küllap isegi siis, kui ta oleks 7. oktoobri 2020. aasta „taotlusega otsustada pädevuse üle“ saadud teate alusel 4. juuli 2019. aasta taotluse kohta lähtunud sellest, et esitatud on taotlus (ka) Poola perehüvitiste saamiseks.
- 24 Esimene küsimus: Saksa lapsetoetuse osaline tagasinõudmine on õiguspärane ainult siis, kui õigust Saksa lapsetoetusele võib määruse nr 883/2004 artikli 68 alusel vähendada Poolas materiaalsooiguse normide alusel ette nähtud peretoetuse summa võrra, isegi kui lapsetoetust ei ole Poolas seni määratud ega makstud ning seda ei ole ka tulevikus oodata.
- 25 Euroopa Kohus on määrusele nr 883/2004 ajaliselt eelnenud õigusakti kohta korduvalt sedastanud, et perehüvitiste saamise õiguse peatamine õiguse tõttu saada perehüvitisi teises liikmesriigis tuleb kõne alla ainult siis, kui perehüvitisi maksab ka tegelikult teine liikmesriik, ilma et oleks oluline, kas maksmata jätmine on tingitud üksnes sellest, et vastavat taotlust ei ole esitatud (vt 4. juuli 1990. aasta kohtuotsus Kracht, C-117/89, EU:C:1990:279, punkt 18, ja 14. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus Schwemmer, C-16/09, EU:C:2010:605, punktid 53–54 ja 58–59). Oma praktikas määruse nr 883/2004 kohta on Euroopa Kohus seda seisukohta täielikult järginud (vt 22. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Trapkowski, C-378/14, EU:C:2015:720, punktid 32–33, ja 18. septembri 2019. aasta kohtuotsus Moser, C-32/18, EU:C:2019:752, punkt 42).
- 26 Pealegi on Euroopa Kohus on 13. oktoobri 2022. aasta otsuses DN (C-199/21, EU:C:2022:789, punkt 58) sedastanud, et määruse nr 987/2009 artikli 60 lõike 1 kolmandat lauset tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisese õigusnormid, mis annavad võimaluse nõuda tagasi perehüvitisi, mis on määratud – kuna vanem, kellel on kõnealuste õigusnormide alusel õigus neid hüvitisi saada, taotlust ei esitanud – teisele vanemale, kelle taotlust võttis pädev asutus selle sätte kohaselt arvesse ja kes kannab faktiliselt üksinda lapse ülalpidamisega seotud kulud.

- 27 Bundesfinanzhof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim maksukohus, edaspidi „BFH“) kui Saksamaa kõrgeim kohus, kes on pädev EStG alusel makstava lapsetoetuse suhtes, on määrusega nr 883/2004 kehtestatud õigusliku olukorra kohta seisukohal, et määruse nr 883/2004 artiklis 68 sätestatud koordineerimisnormi kohaldamine ja Saksa õiguse alusel olemasoleva õiguse saada lapsetoetust piiramine summaga, mis vastab eri riikides makstava lapsetoetuse summade vahele, ei ole välisriigi materiaalõiguse normidel põhineva nõudeõiguse olemasolu korral välistatud põhjusel, et seda ei ole määratud ega makstud (BFH, 9. detsembri 2020. aasta otsus – III R 73/18 –, *Entscheidungen des Bundesfinanzhofs* (edaspidi „BFHE“) 271, 508). Kui prioriteetsuse seisukohast olulised asjaolud saavad teatavaks hiljem, siis toimub ka Saksa õiguse alusel makstava lapsetoetuse hilisem tasaarvestus ja sellest tulenevalt (osaline) tagasinõudmine, ilma et oluline oleks välisriigi õigusnormide alusel esitatud nõude määramine ja maksmine (BFH, 9. detsembri 2020. aasta otsus – III R 73/18 –, *BFHE* 271, 508, *Bundessteuerblatt* (edaspidi „BStBl.“) II 2022, 178). Seda seetõttu, et määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 3 punkti b teise osalause ja artikli 81 kohaselt loetakse perehüvitiste taotlus, mis on esitatud liikmesriigis, mille õigusakte ei kohaldata eelisjärjekorras, perehüvitiste taotluseks ka eelisjärjekorras kohustatud liikmesriigi õigusaktide alusel, millega järgitakse hüvitise saamise vormilist tingimust, et taotlus tuleb esitada teises liikmesriigis (BFH, 9. detsembri 2020. aasta otsus – III R 73/18 –, *BFHE* 271, 508). Perehüvitiste taotluse esitamine liidu liikmesriigis, mille õigusakte ei kohaldata eelisjärjekorras, tekitab fiktsiooni, mille kohaselt loetakse see ühtlasi esitatuks riigis, mille õigusakte kohaldatakse eelisjärjekorras, ka siis, kui asutus, kellele taotlus esitati, ei ole teadlik sellest, et tegemist on piiriülese juhtumiga, nt seetõttu, et lapsetoetuse saamiseks õigustatud isik on alustanud töötamist välisriigis, ilma et ta oleks perehüvitiste maksmise eest vastutavat asutust (Familienkasse) sellest teavitanud. Kõnealune mõju tekib seega ka siis, kui lapsetoetuse taotluse esitamise ajal ei olnud veel üldse põhjust edastada seda välisriigi perehüvitiste asutusele (BFH, 9. detsembri 2020. aasta otsus – III R 31/18 –, *Sammlung amtlich nicht veröffentlichter Entscheidungen des Bundesfinanzhofs* (edaspidi „BFH/NV“) 2021, 771).
- 28 Euroopa Kohtu 22. oktoobri 2015. aasta otsuses Trapkowski (C-378/14, EU:C:2015:720) esitatud viitest oma 14. oktoobri 2010. aasta otsusele Schwemmer (C-16/09, EU:C:2010:605) ei tulene BFH hinnangul teistsugust järeldust, sest 22. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Trapkowski (C-378/14, EU:C:2015:720) ei puudutanud mitte olukorda, kus ei olnud täidetud perehüvitiste saamise õiguse vormiline tingimus, vaid olukorda, kus – sissetuleku piirmäära ületamise tõttu – ei olnud täidetud materiaalne tingimus (BFH, 9. detsembri 2020. aasta otsus – 111 R 73/18 –, *BFHE* 271, 508, *BStBl.* II 2022, 178). Ainult juhul, kui liikmesriigis, mille õigusakte kohaldatakse eelisjärjekorras, ei ole täidetud materiaalõiguslikud tingimused seetõttu, et ületatud on näiteks vanusepiiri või teatavaid sissetuleku ülempiire, ei saa kohaldada prioriteetsuse määramise eeskirju määruse nr 883/2004 artikli 68 kohaselt (BFH, 25. veebruari 2021. aasta otsus – III R 23/20 –, *BFH/NV* 2021, 1344–1347).

- 29 Seega on BFH hinnangul põhimõtteliselt (ainult) asjaolu, et on olemas materiaalõiguse normide alusel esitatud nõue perehüvitiste saamiseks teises liikmesriigis, prioriteetsuse määramise eeskirjade kohaldamise eeldus. BFH praktika kohaselt ei või Saksa asutused ja kohtud välisriigi materiaalõiguse normide alusel esitatud nõuet siiski läbi vaadata, kui välisriigi asutus on selle kohta vaidlusalusel ajavahemikul juba otsuse teinud ja see otsus on Saksa asutustele ja kohtutele siduv (BFH, 26. juuli 2017. aasta otsus – III R 18/16 –, *BFHE* 259, 98, *BSI*Bl. II 2017, 1237). Muidu tuleb liikmesriikide lojaalse koostöö raames määruse nr 883/2004 artikli 60 lõike 3 alusel koostoimes määruse nr 987/2009 artikliga 59 ja sellele järgnevate artiklitega teise liikmesriigi pädevale asutusele esitatud teabenõudega selgitada, kas ja millises ulatuses on seal õigus perehüvitistele taotleja laste eest (BFH, 22. veebruari 2018. aasta kohtuotsus – III R 10/17 – *BFHE* 261, 214, *BSI*Bl. II 2018, 717).
- 30 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates ei tundu määruse nr 883/2004 artiklis 68 sätestatud prioriteetsuse määramise eeskirjade tõlgendamine, eelkõige sellistel tagasinõudmise juhtudel nagu käesolevas asjas, nii selge, nagu nähtub BFH praktikast. Määruse nr 883/2004 põhjenduse 35 kohaselt on selle määruse eesmärk vältida hüvitiste lubamatut kattumist juhul, kui perehüvitisi on õigus saada eri liikmesriikide õigusaktide alusel. Sellega ei kavatseda siiski piirata riigisiseste õigusnormide alusel esitatud nõudeid. Prioriteetsuse määramise eeskirju rakendatakse määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 1 esimese lause kohaselt üksnes siis, kui samal ajavahemikul ja samadele pereliikmetele antakse hüvitisi enam kui ühe liikmesriigi õigusaktide alusel. Seetõttu ei järgi need põhimõtteliselt eesmärki, et toetuse saajad saaksid väiksemaid makseid kui ilma nende kohaldamiseta.
- 31 Ka Euroopa Kohtu praktikast nähtub, et prioriteetsuse määramise eeskirju tuleb kohaldada üksnes juhul, kui muidu maksaksid perehüvitisi tegelikult mitu liikmesriiki. Kui perehüvitisi maksavad mitu liikmesriiki, võib ebaselgus või teadmatus faktiliste asjaolude või õiguslike hinnangute suhtes ikka ja jälle viia selleni, et lapsetoetus nõutakse Saksamaal tagasiulatuvalt (osaliselt) tagasi, ilma et seda makstaks tagantjärele teises liikmesriigis. Hüvitise saamiseks õigustatud isikud võivad selle tulemusel saada lõppkokkuvõttes vähem perehüvitisi, kui neil oleks õigus saada Saksa õiguse alusel.
- 32 Mis puudutab küsimust taotluste võrdsustamise tähtsuse kohta, siis tuleb arvestada ka seda, et selle eesmärk on eelkõige lihtsustada menetlust hüvitise saamiseks õigustatud isiku jaoks. Eelkõige ei muuda see aga asjaolu, et taotluse esitamise tähtajad ja perehüvitiste tagasiulatuva maksmise võimalus on liikmesriikides erinevalt kindlaks määratud. Nii määratakse lapsetoetus Saksamaal üldjuhul esialgu tähtajatult kuni lapse 18-aastaseks saamiseni. Makseid tehakse pealegi tagasiulatuvalt kuus kuud alates taotluse esitamise kuupäevast. Seevastu kehtivad teistes riikides – eelotsusetaotluse esitanud kohtule teadaolevalt ka Poolas – õigusnormid, mille kohaselt on nõutav eelnevalt esitatud iga-aastane taotlus. Lisaks ei ole juhtudel, kus alles tagantjärele saavad teatavaks asjaolud, mille tõttu näib, et eelisjärjekorras on õigus saada perehüvitisi teises liikmesriigis, taotluse

õigeaegne edastamine teisele liikmesriigile üldjuhul enam tagatud. Kui prioriteetsuse määramise eeskirjade kohaldamiseks oleks piisav üksnes see, et teises liikmesriigis on olemas materiaaõiguse normidel põhinev nõudeõigus, siis peaks liikmesriigi kohus pidevalt otsustama, kas on olemas õigus perehüvitistele välisriigi õigusnormide alusel.

- 33 Määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 3 punkt a koostoimes määruse nr 987/2009 artikli 60 lõike 1 teise lausega ning lõigetega 2 ja 3 näevad kattuvate õiguste koordineerimiseks ette erimenetluse, mis selle sõnastuse kohaselt puudutab aga ainult juhtumit, kus tuleb teha otsus menetluses oleva taotluse kohta, milles palutakse maksta perehüvitisi tulevikus. Näib, et seda menetlust ei saa niisama lihtsalt üle kanda tagantjärele toimuvale kontrollile. Sama kehtib määruse nr 987/2009 artikli 60 lõike 4 kohaselt niinimetatud dialoogi vormis tehtava koostöö puhul määruse nr 987/2009 artikli 6 lõigete 2–5 alusel vaidluse korral, mis puudutab mitme nõude prioriteetsena käsitamist.
- 34 Lisaks ei toimi eelotsusetaotluse esitanud kohtu kogemuste kohaselt eri liikmesriikide pädevate asutuste vaheline kooskõlastamine seoses makstavate hüvitistega vähemalt tagasinõudmise juhtumite puhul alati sujuvalt. Ka käesolevas kohtuasjas teatas Poola asutus vastustaja järelepärimise peale, et vaidlusaluse ajavahemiku eest ei maksta perehüvitist ja põhjendas seda üksnes sellega, et lapse ema ei ole taotlust esitanud. Otsust ega muud sisulist seisukohta Poola perehüvitiste saamise õiguse (muude) vormiliste ja sisuliste tingimuste täitmise kohta ei olnud Poola asutuselt võimalik saada. Praktilised raskused liikmesriikidevahelises koostöös ei või siiski kahjustada perehüvitisi taotlevat isikut.
- 35 Teine küsimus: Juhul kui määruse nr 883/2004 artikli 68 kohaselt on tagasinõudmine Saksamaal, ilma et hüvitist makstaks Poolas, põhimõtteliselt lubatud, oleneb osalise tagasinõudmise õiguspärasus sellest, kas Poolas esitatud nõue on eelisinõue Saksamaal esitatud nõude suhtes.
- 36 Määruse nr 883/2004 artiklis 68 sätestatud prioriteetsuse määramise eeskirjad lähtuvad sellest, millistel alustel tuleb maksta kattuvaid hüvitisi või mille tõttu tekivad õigused. Kui sellele küsimusele tuleks vastata riigisiseste õigusnormide alusel, siis tuleks käesolevas kohtuasjas lähtuda sellest, et tegemist on elukoha ja elukohaga seotud olukorraga, kuna kõnealused perehüvitised on nii Saksamaal kui ka Poolas seotud hüvitiste saamiseks õigustatud isiku elukohaga/hariliku viibimiskohaga. Sellisel juhul oleks Poolas esitatud nõue lapse elukoha tõttu määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 1 punkti b alapunkti iii kohaselt eelisinõue.
- 37 Juhul kui vastus sellele küsimusele oleneb aga sellest, milliste asjaolude alusel kohaldatakse asjaomaste isikute suhtes määruse nr 883/2004 artiklite 11–16 kohaselt vastavate liikmesriikide õigusakte, oleks arvestades seda, et kaebaja töötab Saksamaal, prioriteetsuse kindlaksmääramisel oluline, kas lapse ema tuleb käsitada nii, et ta töötab Poolas, või ta ainult elab seal.

- 38 Sõnastuse kohaselt sõltub prioriteetsus sellest, millistel alustel peavad hüvitisi maksuma mitu liikmesriiki või mille tõttu need õigused tekivad. See võib viidata seosele hüvitiste saamise tingimustega, mis on sätestatud riigisisestes õigusnormides.
- 39 BFH tugineb siiski küsimuse puhul selle kohta, mille tõttu tekivad õigused määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 1 tähenduses, sellele, milliste asjaolude alusel kohaldatakse hüvitise saamiseks õigustatud isiku suhtes asjaomase liikmesriigi õigusnorme määruse nr 883/2004 artiklite 11–16 kohaselt (BFH, 26. juuli 2017. aasta kohtuotsus – III R 18/16 –, *BFHE* 259, 98, *BStBl.* II 2017 ja 1237, ning 1. juuli 2020. aasta kohtuotsus III R 22/19 –, *BFHE* 269, 320, *BFHH/NV* 2021, 134).
- 40 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates räägib Euroopa Kohtu 7. veebruari 2019. aasta otsus Bogatu (C-322/17, punktid 24–25) selle poolt, et lähtuda tuleb põhjustest, mille alusel makstakse riigisiseste õigusnormide alusel perehüvitisi. Selget vastust sellele, kas küsimuse puhul, millistel alustel tuleb maksta hüvitisi määruse nr 883/2004 artikli 68 tähenduses, on tähtsad riigisisised õigusnormid, millest tuleneb asjaomane õigus, või on tähtis see, millise määruse nr 883/2004 artiklis 11 sisalduva sätte kohaselt kohaldatakse õigustatud isiku suhtes vastava liikmesriigi õigusnorme, või annab hüvitiste saamise õiguse töötamine või iseenda tööandjana tegutsemine või elukoht, eelotsusetaotluse esitanud kohus sellest siiski ei saa.
- 41 Kolmas küsimus: Juhul kui küsimuse puhul selle kohta, kas lapse ema tuleb käsitada nii, et ta Poolas töötab, saab lähtuda üksnes Poola asutuse vastavast kinnitusest, milles on esitatud viide kindlustusele põllumajandustootjate sotsiaalkindlustuses, oleks Poolas esitatud nõue määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 1 punkti b alapunkti i kohaselt lapse elukoha tõttu eelisinõue. Muidu oleks eelisinõue Saksamaal esitatud nõue määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 1 punkti a kohaselt.
- 42 Juhul kui on tähtis, milliste asjaolude alusel kohaldatakse asjaomaste isikute suhtes määruse nr 883/2004 artiklite 11–16 kohaselt vastavate liikmesriikide õigusnorme, tekib küsimus, millistel tingimustel võib lähtuda sellest, et lapsetoetuse saamiseks õigustatud isiku naine, kes elab teises liikmesriigis, töötab või on sellega samaväärses olukorras määruse nr 883/2004 artikli 68 tähenduses koostoimes artikli 1 punktidega a ja b ning artikli 11 lõike 3 punktiga a.
- 43 Küsimuse puhul, kas teises liikmesriigis on tegemist tegevusega või samaväärses olukorraga määruse nr 883/2004 artikli 1 punkti b tähenduses, mida selle liikmesriigi sotsiaalkindlustusalaste õigusnormide tähenduses sellisena käsitatakse, on tegemist teise liikmesriigi õigusnormide hindamisega. Seetõttu kaldub eelotsusetaotluse esitanud kohus arvama, et Poola esitatud teave on eelotsusetaotluse esitanud kohtule selles osas siduv. See ei pruugi aga tingimata nii olla, sest teavet antakse ainult ametiasutuste vahelises menetluses ja

asjaomasele isikule ei väljastata otsust, mille peale saab esitada kaebuse. Euroopa Kohtu praktika selles küsimuses – teadaolevalt – puudub.

TÖÖDOKUMENT